

МЕТОДИЧЕСКА РАЗРАБОТКА
НА УРОК
УПРАЖНЕНИЕ ПО ЛИТЕРАТУРА.
СЪЗДАВАНЕ НА ЕСЕ
ПО ЖИТЕЙСКИ ПРОБЛЕМ,
ИНТЕРПРЕТИРАН В
СТИХОТВОРЕНИЕТО „ГРАДУШКА“ НА
ЯВОРОВ.

„СИЛАТА НА ПРИРОДАТА И ЧОВЕКЪТ“

(XI КЛАС)

Изготвил: Ирен Станкова-Дачева
Длъжност: Учител по БЕЛ
Месторабота: 53 ОУ „Николай Хрелков“
гр. София, 04.01.2023г.

1. Встъпителна ситуация:

Дискусия за поета Яворов и неговите „три лица“: социален поет, певец на борбата за национално освобождение и духовен водач. Как стихотворението се вписва в ранното творчество на автора? Историята и подтикът за написването на поемата „Градушка“.

2. Тема на урока:

Есе по житейски проблем на тема „Силата на природата и човекът“ („Градушка“ – Пейо Яворов)

3. Цели на урока:

А) Учениците да могат да идентифицират:

- социалната проблематика, социалните мотиви, вплетени с мотива за природата и природната стихия в стихотворението „Градушка“
- представата за природната стихия в контекста на българската фолклорна традиция, българските вярвания и обичаи
- преплитането на социалното и философското отношение на човека към природата в поемата на Яворов, на документалното и универсалното във вечната борба на човека с природата
- човешката безпомощност и изначалния трагизъм, вписани в контекста на „Градушка“

Б) Учениците да демонстрират умения за:

- създаване на теза за есе по поставен житейски проблем, интерпретиран в художественото произведение чрез съгласувано обяснение и адекватно разбиране на поемата „Градушка“
- продуктивно прилагане на теоретични знания (за сюжет, символ, образи) при написването на есе по даден житейски проблем

4. Ход на урока:

А) Задача към учениците да разгледат образа на природата в текста на поемата „Градушка“:

- **Композиция на поемата**

Б) Поставяне на задача на учениците да проследят времевите и пространствените измерения в отделните части на поемата:

- **Затвореното пространство на селото**
- **Небе – Земя (опозицията, спомагаща за изграждането на образа на света и природата)**
- **Непрекъснатото съгъстяване на времето:**

3 години (I част)

→ зима, пролет, лято (кръговрат на природните цикли) (II част)

→ утро преди жътва (III част)

→ мигове преди и по време на бурята (IV, V част)

→ разреждане на времето (VI част)

B) Извеждане на основните образи на поемата и тяхното интерпретиране според поставената тема в есето:

• **Лирически субекти: (Валери Стефанов) – образът на човека в поемата „Градушка“**

1) колективен хоров глас на селяните

2) гласът на абстрактния „разказвач“

Въпрос към учениците: Какво се постига с преплитането на двата гласа?

РАЗЛИЧНИТЕ ПРОЯВЛЕНИЯ НА ПРИРОДАТА В ПОЕМАТА „ГРАДУШКА“

- **Бог:** Той остава безучастен спрямо страданията на селяните, не се отзовава на техните молитви, не проявява милост към труда на селяците. Бог символизира самата неразбираемост на битието. Отношението човек – Бог (природа).
- **Образът на градушката:** Тя има символно присъствие, като психологически обсебва действителността – бедствието е възприето от субективната позиция на жертвите му. Отношението човек - природа.
- **Небе и земя:** Небето е носител на идеята за вечното, то внася в света на поемата “вечното зло”, символ на мъжкото начало. Земята, наранена от стихията на градушката, не може да дари с плодородие и щастие, символ на женското начало.
- **Зърно:** Образът на опеченото още в земята зърно е знак за съдбовно предначертаното безплодие.
- **Слънцето:** Образът на слънцето в “Градушка” присъства само с отрицателните си внушения – то е палещо, сърдито, безразлично към страдалческата съдба.
- **Облак:** Облакът в „Градушка“ е “черен”, “бухлат”, със “снага космата”, той е демонизиран (българската фолклорна традиция “вижда” в градоносните облаци митичния образ на “бясна хала”, тя е изпратена като наказание за греховете от Бог).
- **„Жетварка бясна хала“:** Тя е алегоричен образ на смъртта, покосява надеждите на хората.

- **Бурята:** Тя олицетворява разрушителната мощ, притежава демонизираните характеристики на разрушител и унищожител на космическия ред, след нея остава пустотата на хаоса. Унищожителната сила на природната стихия.

Г) Учениците проследяват основните мотиви и тяхното развитие в отделните части на поемата?

- **Незайният грях:** „някой грях” – наказанието на природата
- **Страхът от природата и човекът**
- **Излъганите човешки надежди**
- **„Вечното зло” в образа на природата**
- **Смъртта, донесена от природната стихия**

Д) Преглед на стилистичните фигури, художествените похвати и тропи, изграждащи поемата. Изясняване на ролята им за изграждане на внушенията на стихотворението „Градушка”.

- **Анжамбман**
- **Ретардация (III част)**
- **Апосиопеза**
- **Анафора**
- **Финалът на поемата (многоточие)**

5. Заключителна ситуация:

Изготвяне на опорна теза за написване на есе по житейски проблем на тема „Силата на природата и човекът“, интерпретиран в поемата „Градушка” на Яворов.

Извод:

Поемата надхвърля конкретното и се вписва в един общочовешки контекст. Стихотворението излиза от плана на социалното страдание, има обобщителен характер за света и съдбата на човека, пропити с трагизъм и драматизъм. „Градушка” не описва само реалността на селския бит, а прави едно философско обобщение за смисъла на човешкия живот и връзката му с природата.